

Magyar-román Szemle.

III. évfolyam.

Kolozsvár, 1897. november

9. füzet

A ROMÁNOK TERJESZKEDÉSE SZOLNOK-DOBOKAVÁRMEGYÉBEN. ¹⁾

Nem életképosebb a román, mint a magyar, nem is szaporább vagy munkabiróbb, és mégis folyton foglal az Erdély-részekben s a velők határos magyar vármegyékben; úgy, hogy e tünetnek okát nem a faji előnyökben kereshetni, hanem egyéb esetleges körülményekben. Föllelhető pedig a román terjeszkedés oka hazánk keleti részeiben, ha a kisközségek történetébe bepillantunk; ez mutatja ki a jégár-lassuságu, de ellenálhatatlan térfoglalást, annak okát és módját.

Előttünk fekszik Szolnoka-Dobok-vármegye közoktatás története; nem ezélatossággal, hanem a száraz tényeket föl-soroló és részrehajlatlan érzelemmel megírott mű, melyből kilátszik, hogy az a törvényhatóság bár nem határ-vármegye, mégis csak a magyarság vérzett el ott tüzhelyei védelmében s az elpusztult helyekre nem csak önként áramlott a veszedelem lezajlása után a román népelem, a mely ha baj volt, könnyebben menekülhetett a hegyek, erdők nyujtotta mentő-várba: de a magyar földesuraságok is törekedtek letelepíteni őket, hogy az árván maradt mezők, munkás kezet nyerjenek.

A magyarság előrelátás nélkül nem tekintett a jövőbe s a pillanatnyi haszon kedvéért román munkaerő után nyujtotta ki kezét, nem sejtve hogy tüzzel játszik, mely azóta őt magát is nem egyszer égelte már raeg, mert nem törekedett az a népanyagot beolvasztani, sőt mondhatni ő alkalmazkodott hozzá, a természeti erők okos kihasználásának pedig nem az a módja és a mi helytelen megboszulja magát mindig.

1848 után az absolut német hatalom fölismerte a román népelem terjeszkedésének fontosságát és a rebollisnek tartott

¹⁾ „Földrajzi Közlemények”-ből.

magyarsággal szemben törekedett is azt dédelgetni; részint hogy 1849-ben szerzett érdemeiért megjutalmazza, részint hogy a jövőben erős kolonczot kovácsoljon az autonóm jogaira föltékeny magyarság nyakába. A magyar községek iskoláit, a nemzeti erő eme bölcsőit sinyleni engedte, a románokat ellenben szinte karhatalommal is készítette a kultura áldásainak befogadására, mert tudta, hogy ott növekszik fel valamely nemzet számbavehetősege.

Kimutatható, hogy Nagy Lajos királyunk telepítette be annak a vármegyének éjszaki részébe, Kővártól Csicsóig Drág és Balk vajdák alatt a nyájörzéssel foglalkozó oláhok őseit, görögkeleti egyházhoz tartozó kalugereikkel együtt, a hová már előbb a mézőségi részben IV. László kényszerítette letelepedésre, a czegői tónál megvert kunok kíséretében, nomád életet folytató, Moldvából bejött oláhokat. Ezek számát szaporították Zsigmond király intézkedése folytán a moldvai fejedelmek és vajdákkal Csicsó meg Bálványos környékére bejött oláh települők.

Megalkották ezek az első görögkeleti egyházat a vármegyében 1391-ben, de egy részöket Marchio Jakab olasz barát az erdélyi püspök katonáival a catholicus vallásra térítette a meg nem tértek pedig 1479-ben Vaádon Deés közelében alapították püspökségét, mely mint névleg főnnálló czimével a belgrádi metropolita hatósága alatt áll. Az utóbbi terjeszkedő protestántizmus pedig érintetlenül hagyta őket. Bethlen és Rákóczy fejedelmek a XVII. században büntetés terhe alatt kötelezték a szlávnyelvű pópákat a román nyelv használatára.

Rákóczy György fejedelem fordította román nyelvre a bibliát és nyomtatta le más könyvekkel együtt, mert arra a még mindig sláv befolyás alatt álló románság képes nem volt és ezzel előmozdította annak a nomádizáló népesoportnak nemzeté való fejlődését. Nevezetes hogy a Rákóczy-féle román könyveknél régiebbeket még Románia sem bír felmutatni 1640-ben esküvel kötelezte Gelei Katona István Milovitiust az oláh püspöksögre ajánlott kalugyert, hogy ígérete szerint állít román iskolákat és román könyvnyomdát s a román egyházi könyveket is román betűkkel nyomtatja.

Templomokat 1647-től kezdve építettek és rendes pap-

tartással hitközségeket ekkor tájt alapítottak; papjaik azonban annyira kevésbé voltak irástudók, hogy még az esperesek is nagy nehezen bírták a novóket cyrill-betűkkel leírni; még 1848-ban is voltak görögkeleti oláhpapok, kik tudtak olvasni, de írni nem, a hivaik születés vagy esketési adatait botokra vésték föl, holott az nehezebb, el sem tudjuk képzelni a használható módját.

És mégis megesezt, hogy a magyar protestáns a görög vallásuakkal szigoruan büjtölt péntek napon és ünnepeelt voltak, hogy Isten a marhavószat az ő gazdagságától távol tartsa, a görög pap tömjén-füstje és szentelt vizének nagyobb esoda erőt tulajdonított, mint a maga papja szavának, gyermekét is azzal kereszteltette meg. Az oláhok tórfoglalására mutat, hogy az 1622—1643. évek között az egyházi birtokok összeírása alkalmával még magyar helynevek és határrészek vannak, de 1754-ben már egyes földek szomszédai s határrészeinek elnevezése feles helyen román. Erősödtek pedig, midőn a római egyházzal kiegyeztek, mert ekkor részt kérhettek a protestánsoktól itt-ott visszavett magyar birtokokból is, kivált 1762 után, mikor Bukow a naszódi II. oláh határfőrezredet fölállította.

Ha betürendes sorba szedjük Szolnok-Doboka-vármegye kis községeit, azonnal felötlük a román terjeszkedés mérete —holott felsorolatlan hagyjuk azokat, a mely községeknek ők az alapítói, noha magyar birtokok voltak, mert magyar neveket viselnek, vagy legalább olyant, mely szembetűnően magyarból fordított el. Nem sok a tisztán román ajku községek között az olyan román nevű, a melynek valamely grammatikai jelentése is volna.

Az elsenyvedett magyar kisközségek a következők:

Al-Ör a XVI. században tisztán magyarajku volt.

Alparét-en csak 200 év óta laknak románok.

Alsó-Oroszfalu ruthén volt, ma oláh.

Alsó-Tőök a XVII. évszázadban még magyar volt.

Aranyos-Szent-Miklós is, a hol ma csak 8 magyar lakik.

Bálványos-Váraljára a birtokosok a múlt század közepén telepítették oláh jobbágyokat a székely darabontok közé.

Bethlen-ben a XVII. század közepén Oláhországból megszőkött bojér jobbágyak települtek le.

Boncz-Nyires a XVI. században népes magyar község volt a temploma 1644. óta rom, ma 2 magyaron kívül csupa oláh lakja a falut. Már 1651. június 29-én a marosvásárhelyi ev. ref. zsinat úgy szól, hogy minek a magyarok abban a faluban úgy elfogytanak, hogy két házas embernél több nincs magyar, hanem mind oláhok, azért engedné a parochiális házhelyet nekie (Fülöp oláh esperesnek.) Megtekintvén a szt generális ökö, megengedi nekik, hát legyen, hogy építsék meg és birják addig, míg a magyarok annyira szaporodtak, hogy prédikátort tarthassanak; de ha valaha annyira szaporodnának, hogy prédikártot tarthatnának, tartozzanak visszabocsátani az oláhok minden fizetés és törvény nélkül. Melyre rá is kötelezé magát a boncz-nyiresi oláh esperes, és kézírásával confirmálá (cyrill-betűkkel írta Fülöp vezetéknevét s utána valachicus senior) a generalis ecclesia könyvében. És egyéb egyházak földjeinek 'jövendelmét is az ott való esperes huzza 1754. óta. A magyarság pedig nem szaporodik.

Bödön a XVII. század elején magyar és szász lakosokkal birt, ma oláhok lakják.

Bööd-nek 1754-ben még magyar egyházközsége volt, ma a helyén görög kath. oláh van.

Búza egykor mezőváros, ma falu, mely magyarságának rohamos eloláhosodása miatt hirlapilag is híressé vált.

Csáki-Gorbó 1658—1661 között annyit szenvedett a háborus viharoktól s úgy elpusztították belőle azok a magyarságot, hogy egyetlen egy lélek sem maradt meg. Az újabban betelepült magyarok is 1849. után úgy eloláhosodtak, hogy ott a sok Fazekas, Kiss, Kovács, Lakatos, Nagy, Sipos, Szücs, Takács, Tót, Török, Varga nevű román családnak a neve mutatja a magyarság romjait.

Csicsó-Mihály-Falván a magyarságot a Kemény János fejedelem üldözésére küldött török had részben leölte, részben fogságra hurezolta; helyökbe a birtokosság románokat telepített jobbágyokul.

Csicsó Újfalun is, a hajdan magyar lakta helyen, görög keleti vallású oláhok vannak.

Deésen a mult század közepén keletkezett görög kath. román hitközség és annak kebelében esperesi székhely; görög keleti pedig 1863-ban szervezkedett.

Dellő-Apáti-ban 1638-ban volt még reform. iskola, de már 1644-ben azt sem tudták az összeirók kikutatni, hol volt a mester földje; 1754-ben a templomnak is csak a helye volt még meg, ma 8 magyar lélek lakja a községet, a többi román.

Dengeleg népes magyar lakta község volt hajdan, 1715-ben már csak egy magyar ref. család maradt benne; elpusztult temploma helyén épült föl a görög kath. román egyház.

Doboka magyar lakói 1703—1711 között pusztultak el, ma is kevés magyar lakja.

Felső-Ilosva népes görög kel. román falut a XVI. században még magyarok lakták.

Gírólt a nemzeti fejedelmek idejében magyar község volt, de 1703—1711 között lakói a haza szabadsága védelmében pusztultak el; a magyarság romjain és fészkeiben románok nevedtek föl.

Hesdát magyar község Básta kora idejében pusztult el, 1544-ben hirmondónak maradt pár magyar lakos, templomuk helye alig látszott már 1754-ben; lassanként románok települtek oda.

Hollósmező jobbára azon román puskások alapították, a kiket II. Rákóczy György nemesi rangra emelt.

Kalna egykor magyar, ma román község.

Kápolna a XVI. században magyar község, a helyén ma görög hath. románok laknak.

Kentelke magyar lakói a XVII. század közepe táján pusztultak el és a helyükbe görögkeleti románok szállingóztak.

Kéthely egykor tiszta, most alig magyar község.

Kiss-és Nayg-Devecser 1622. óta tartott magyar iskolát, de 1852-ben a ref. templom leomlása után annak földét is a disunitus (görögkeleti) iskola javára foglalták le a románok.

Kiss-Jenő 1621. előtt virágzó magyar község, de a XVIII. században annyira megfogyott a magyarsága, hogy 1770-ben a már ott fölszaporodott románok a közöttük maradt pár magyar családot eserbe hagyva, fölszedték sátorfájokat a Kolozsvár felé vezető ut mentén volt nyílt helyről a hegyek közé vonultak, magukkal vive a község nevét.

Kodor magyarsága a XVII. században kezdett rohamosan apadni, de még inkább fogyott a II. Rákóczy Ferencz idejében ott kalandozott labancz hadak dúlásai következtében: 1763 óta az oláh pap vette oltalmába a magyar hiveket, 1597-ben harangjok pedig Deés-Aknára került.

Kozárvár régente tiszta magyar, ma vegyesajku község.

Lábfalván a folyó század 3-ik tizedében a Mikes grófi család tótokat telepített, de azok azóta eloláhosodtak egészen.

Locsárd egykor egészen magyar község, ma majd teljesen oláh.

Magyar-Bogáta már csak a nevével mutatja, hogy valaha magyar volt, a körül özlő román-tenger már elnyelte egészen.

Magyar-Borzás-nak is az ma a sorsa.

Magyar-Derece községben a románság 1721-ben kerekedett fölül a magyar elemen, mikor a kath. egyházzal egyesült, azóta pedig alig van már ott pár magyar.

Magyar-Köblösön iskolájukkal győztek a románok; azt ugyan csupán a bottól való félelemből állították föl 1829-ben de a magyarság nem félt a vármegyétől, azért nem is szervezett iskolát, hanem a saját gyermekeit is az oláh daszkál keze alá adta és elrománosította az a magyarság nagy részét.

Magyar-Lápos egykor tiszta magyar község volt, ma vegyesajku.

Mányik magyarságának temploma 1644-ben pusztult el, helyébe a románságé ült.

Meleg-Földváron 1794. óta erősödnek a románok.

Mikeháza Deés közelében a XVII. században magyar ref. község volt, 1768-ban még külön papot tartott, de ma már helyébe görög kath. román egyház sarjadt.

Mikula a XVI. század második felében unitárius magyar község volt, elfogyott lakói helyére oláhokat telepítettek a fejedelmek, sőt azokat a nemesek sorába is emelték.

Monostorszeg régente tiszta magyar, ma vegyesajku község.

Nagy-Iklód magyar községet sok pusztítás érte, mivel-hogy a hadak útjába esett, II. Rákóczy Ferencz idejében a földes uraság oláhokkal pótolta a megirtult jobbágyok számát, ma csak román iskolája van.

Néma népes magyar község volt, de már 1711-ben annyira lefogyott, hogy iskoláját sem bírta tovább fenntartani. Bodor Domokos 1847-ben tótokat telepített, de azok a magyarság egy részével eloláhosodtak.

Oláh-Pénték 1662-ig magyar község volt, a magyarság belőle 1703–1711 között pusztult ki, a mennyiben átállott a görög kath. románok felekezetéhez és vele elvesztette nyelvét is.

Oláh-Vásárhelyt 1796-ban még 14 magyar család lakott, ma csak 2 lélek.

Onok egykor egészen magyar község volt, ma majd teljesen oláh.

Ormány-ban a magyarság apadása arányában emelkedett a görög kath. oláhság, melynek erősítése végett a vármegye főtitiszjei 1759-ben a község fekvőségeiből jókora darabot szakítottak ki a római pap főntartására, a ref. magyar egyházat pedig hagyták szűkölködni tovább is.

Pecsétszeg román lakosait I. Rákóczy György emelte a puskások közé.

Rác-Keresztur magyar lakossága 1703. után pusztult el, mai lakosai görög kel. románok.

Sajó-Keresztur-nak 1664-ben megfogyott magyar lakossága helyére a nagybirtokosok oláhokat telepítettek le.

Sajó-Magyaros-ba is beszivárogtak a románok és ma erős számmal tesznek ott.

Somkerék-en a birtokosoktól betelepített oláhság 1711-ben már úgy elszaporodott, hogy számban majd túlhaladta a magyarságot.

Szarvas-Kend magyar lakossága 1837-ben már eloláhosodott annyira, hogy a gyónást is a román nyelven végezte.

Szász-Encs a XVII. század elején magyar és szász lakosokkal bírt, ma oláhok lakják.

Szekeres-Törpény magyarsága a XVII. században anyagyház volt, 1680-ban már Kodor-hoz csatlakozott, 1857-ben pedig temploma köveit is eladta és ma csak az emléke él ott annak, hogy a községben magyar lakott.

Szent-Benedek lakói a XVII. század elején magyarok voltak, ma oláhok.

Szent-Gothard-tól Thököly Imre azt írja a naplójában, hogy örvend, mikép ott magyar faluba érkezett, de már 1754-ben kipusztult onnan a magyarság, ma is a lakosság túlnyomó része görög kath. román.

Szent-Margita 1622-ben még magyar volt, de ma a porban játszó gyermek is oláhul beszél, a kevés számú magyar a 4-szeres többségben levő idegen elem között elszórtan, a szomszédokkal való közlekedésben is az oláh nyelvre van utalva.

Széplak régi nevén Viz-Szent-György a Szamos mellett sikon állott, magyar lakói 1692—1693-ban pusztultak ki, és a helyökre románok települtek, kik a község régi helyéről lassanként a mai hegyesebb tájra költöztek át.

Szeszárma 1754-ben még magyar lakosokat számított, de azóta a helyökre románok költöztek.

Szinyé-n a magyarság apadását az is okozta, hogy a birtokosság egy részöket kitelepítette és oláhokat hozott a helyökre.

Szükerék-et Thiege báró labancz hadai gyujtották föl és ölték ki belőle a magyar népet, ma oláhok lakják.

Tótszállás szláv népét, a Jósika báró család telepítette e század elején, de már most mint eloláhosodtak.

Vajdaháza, elfogyott magyar népe helyén románok virágnak ma.

Virágosberek román lakossága annyira a nyakára nőtt a régi magyarságnak, hogy oláh nyelvű iskoláját a magyarok segítsége bevonásával állította föl.

Viz-Szilvás, az itt felsoroltak között a 67-ik, 1644-ig tartott még magyar tanítót, de azóta már csak a lelkész látja el az iskola teendőit; a románok ellenben megizmosodtak és önerejükben tartják fenn a német kormány kényszerítő parancsára az 50-es években megalapított iskolájukat.

Számok mutatják, hogy 1881-től 1880-ig 81612 görög szertartású magyar oláhosodott el és csak 37017 szláv lett magyarrá. Az oláh egyházmegyében 3016 oláh pap, 3122 oláh iskola tanítójával együtt viszi át a magyarnyelvű népet a román nemzetiségbe. Nem a földön jár Beksics, mikor kimutatni törekszik (Akad. Értesítő 1897. 235.), hogy néhány év-

száz múltán teljesen fölolvad a román népelem a magyarságba. Hazánk belső békéjének áldása lenne az összes polgárság egynyelvűsége, de alig fog az valaha bekövetkezni, elég lenne nekünk az egy akarat is.

A magyarság nemzeti önérzetének lanyhasága nem kevésbé bűnös a román terjeszkedésben. Van eset elégszer szólnak róla az Erdélyrészekben hivatalt viselő magyarországiak, hogy az oláhoktól erősebben lakott vidékeken a magyar családokban is előfordul, hogy férj és feleség egymáshoz románul szól, ha gyöngédebb akar lenni, — mintha lágyabb, édesebb, szivhez szólóbb volna az oláh nyelv esztégsége. Arra is van eset, hogy jól beszél magyarul, a románkinak ősei magyarok voltak, ki azt is tudja, hogy eloláhosodott családi neve mikép hangzott magyarul, magát magyar-érmű románnek is árulgatja, de azt meg nem teszi, hogy nevének ősi magyar hangzását visszavegye.

Ha Romániában a székely bérkocsisok, munkások elvesztik magyarságukat, talán nem csoda, arra a megélhetés kényszere szorítja; de az erdélyrészi eloláhosodott magyart a vissza magyarosodástól az a tekintet tartja sokszor vissza, hogy önértékesítés szempontjából hasznosabb magyar rokonszenvet fitogtató oláhnak lenni, mint névre, szívre, nyelvre magyarnak. Tele jajgatják a szászok is Németországot, hogy elveszi kulturájukat meg nyelvüket a magyar, de azt nem látják meg, hogy az oláhság eleszi lassankint alóluk a földet.

Ezzel szemben fájó dolog, hogy csak 1895-ben is 4827 székely kivándorlását jelzi a kamara, holott ez a valónál kevesebb; 1891 óta 17771 székelyt veszítettünk, — pedig hát mint Kossuth, Ugron, Kaas Ivor báró mondják: Erdély Magyarországnak a jobbkeze, a sisak Magyarország fején; ha Erdélyt elhódítják, Magyarország veszve van.

Hanusz István.

A LEOPOLD CSÁSZÁR ALATT KEZDETT UNIÓRA VALÓ ERŐLTETÉSÉRŐL

— Folytatás. —

Egy ideig vácálván az Oláh Püspökség, adattatott osztán *Joannes Innocentius*, a Klein Liber Bárónak, a ki Szeben Székből, Szádáról való Oláh fi volt, szegénységben született; de az Catholicusoknál tanulván, hogy a maga nemzete előtt is kedvesebb légyen azon Nemzetből való Püspök; ő ez állapotra promovealtatott, de az Igazgatás ő reá nem bizatott, hanem a Jesuiták közül mindenkor melléje volt rendelve egy, a ki Theologusi nevezetet viselt, a kinek akarátja vagy hire nélkül semmit sem föllytatott a Püspök.

Titulussa az Oláh Püspöknek: *Episcopus Fogarasensis*. Fogarasi Püspök volt és lakása Fogaras földén, Szombatfalvár birván az Szombatfalvát és a Szamosujvárhoz tartozó Dominiumót, mellyet azután kezéből kivévén, adták néki 1736. esztendőben Balázsfalvát, az hozzá tartozó falukkal együtt. Itt a kastélynak némelly részét elbontatván, kezdettek Monostériát építeni belőle; az Reformata Ekklésiától pedig az harangot elvették.

Kezdettenek Rómában küldeni esztendőnként két Oláh Deákokat, hogy így az Oláhokkal való egyezésnek az idegenek előtt lenne nagyobb hire, azoknak pedig az Oláhok előtt, mint magók nemzetektől valóknak nagyobb becsületök.

Kezdettek ennek a Püspöknek idejében az ő és Unitus Oláh Popák nevek alatt sokféle pretensiokat fórmálni, a mellyeket föllytattak egy néhány esztendők alatt, végre 1736 esztendőben Szebenben az Ország gyűlésében, a melly végre ugyan különös Commissio rendeltetett a Guberniumtól. A Pretensioik ezek:

1. Hogy minden helységekbén annyi Papok légyenek a kik Exemplusok s minden szabadsággal élők s fizetést

vivők lesznek, valamennyit szükségesnek ítélnék az Ekklésia. Elöljárók. És czután az 1699. esztendei Resolutio ne allégtassék, hogy az azután bekövetkezett Decrétum által eltöröltettek volna.

2. Hogy a Görög Valláson levő Papok Erdélyben a mi Püspökünktől, nem pedig külső és nem Unitustól függjenek, hogy kivonják magókat un. Püspökünk keze alóll, meg ne engedtessek.

3. Hogy az Ekklésiai Személyek a Püspök hire nélkül kivált csak gyanura, meg ne foggattassanak, tömleczeztessenek, a külső szék eleibe ne citáltassanak, Familiajokhoz, Javakhoz ne nyuljanak, hanem az helyes és rendes ítélő Székek előtt rendesen kerestessenek.

4. Minthogy a mi Ekklésianknak *Canonica portiojok*, külső és belső Fundussok nincsen, *Canonica-portio* assignáltassék a mi Papjainknak, addig pedig az a föld, a melyet a Papok akár pénzek után, akár *Successio* által, akár zálogos jusson birnak, légyen mint Ekklésiai föld szabados, mint eddig. Ennek felette a Papok s közemberek gyermekeik is az iskoláktól meg ne tiltassanak és a kik még az Attyok hatalma alatt vannak, meg ne foggattassanak.

5. Az Ekklésiai földek, a melyeket már hosszú idők alatt békességben birtanak és az említett Földes urak olvettenek, minden törvény utja nélkül adassanak vissza és homi pretensioik lézzenek az Ekklesiák ellen, a *Competens Forumon* törvény útján keressék.

6. A kik az Ekklésiai Forumra citáltatnak, ha Jóbbagyok is, ne tiltassanak meg, hogy ott meg ne jelenhessenek: a kik pedig magók gonoszságokból nem jelennek meg, a méltó büntetésre adattassanak kézbe. Mert az Ekklésiai Méltóság hasonló megutálása által több gonoszságra bátorittatnak.

7. A Diplomában megtiltatott *Honorariumok*, *Taxa* és más egyéb fizetések az Unitus Papoktól ne vétessenek, ennek felette azon Diploma eleje ellen, *Helyektől*, *Beneficiumoktól* Parochiajoktól, a külsők által el ne mozdittassanak, Schismaticusok az 6 helyekre ne állittassanak, a dézmaadástól, quartélyos tartástól, postáskodástól szabadosak legyenek.

8. Kiváltképen az Királyi földén lakó Unitusok az Er-

dóktól, hegyektől s egyéb Territoriumoktól ne rekesztessenek el, az mesterségeknek gyakorlásától meg ne tiltassanak és a közönséges tereh viselésre alkalmasaknak ne ítéltessenek.

9. Az eddig nem practicáltatott ujdolgokat ne cselekedjenek és a Törvény útján kívül megkárosítottatott Papok, mind Fogaras földén, mind másutt helyekre állittassanak és hogy másszor hasonló dolgok ne essenek, erősen megparancsoltassék.

10. Hogy a mi Oláhink a Dézmát és Quartát, s egyéb Parochiához tartozó dolgokat a magók Papjaiknak, ne idegen vallásuaknak tartozzanak adni. Innepnapokon, kivált nagy Innepeken a más vallásu emberektől a munkára ne kényszerítettessenek.

11. Senki a külsők közül a Püspök keze alá tartozó dolgokba ne ártsa magát. Az nem Unitusok ellen pedig, kik magokat erővel béteszik, nekünk Brachium adassék.

12. Ennek felette kegyelmesen nekünk engedtessek meg, hogy midőn vádoltatunk vagy egyéb bajba elegyedünk, a mig a mi ügyünket meg nem hallják, semmi ítéletet nálunk nélkül ne tegyenek, mert a mig mind a két rész meg nem hallgattatik, addig Törvényt tenni senkinek sem lehet.

Mínhogy pedig mindezek az Sz. Diplomában vagynak, azon Diploma minden részeiben, Articulussaiban mindenektől megtartassék.

Ezek a Punktumók voltak az Oláh Püspök és Oláhság neve alatt beadott Instantiában a Guberniumhoz. De küldetett vagy négy Punctumt az Decrétumt accludálva az Udvartól is Oláhok Panassza a Guberniumhoz, melly panaszból s Decrétumból ugy tetszik, hogy a Felséges Bécsi Udvarhoz is sokféle Informatiot adtanak bé a magok dolgokban. Az Udvartól Gubernium eleiben terjesztett Punctumoknak Summajok ez :

1. Az Oláhoknak adott Diploma ugy tettszik kivette az Unitus Oláh papokat minden Vámadás s Dézma alól, azért a Diplomának megutálása nélkül nem lehet az Oláh Papoknak azt megvenni.

2. Méltán panaszolnak arról is, hogy ő töllök az Ekklesiai Földekről a Földes Urak Dézmát vesznek. Ennek felette, hogy a más Valláson valóknak, ugy mint az *Augustána* és *Helvetica Confession* valóknak dézma adásra kényszerítettnek, holott

némelly helyek elpusztulván, az Oláhok ülték meg; ők viselik a terhet azon helyeken: illő dolog azért, hogy a ki a terhet viseli, azó légyen a jutalom is, — azt kéri azért az Oláhok, kik külső renden valók, hogy a magok Dézmájokat, Quártájokat adhassák a magók Papjaiknak, nem pedig az idegen vallásuaknak.

3. Az említett Diplomában úgy vagyon, hogy az unitus Oláhok, akár parasztok, s akármely rendből valók a Catholicus Statushoz számláltassanak és a kik ő közöttük alkalmasok akármint Tisztségre felvétessenek mint hazafiai, nem nézvé az ő állapotjokra s conditiojokra. Ez iránt is méltán panaszolnak, hogy vélek így nem cselekesznek.

4. Méltán láttatik panaszolni az Oláh Clérus a Statusok szándékáról, hogy a Papok számát akarja kevesíteni; mert e szerint az Isteni szolgálatot véghez nem vihetnék, kivált Böjtnben és Innepnapokon s így Isteni szolgálat nélkül, sőt Lolkek vizsgáztatás nélkül maradnának.

Mindezeknek eligazításokról kemény parancsolatot küldött Ő Felsege az Erdélyi Guberniumhoz.

A Felseges Császár Carolus Sextus 1734. esztb. 23. nov az Erdélyi R. Guberniumhoz küldött Decretumából való:

Extractus, mely így vagyon:

Hogy a mi Kegyelmes Resolutionk és Parancsolatunk ti hozzátok, Erdélyben levő Regium Guberniumhoz, az Oláh Püspök, Papság és Oláh Nemzetség dolgában, melly kiadatott 11-a Fbris 1732. esztendőben, nemesak executioba nem vételett, sőt a Diploma ellen, mellyet a b. e. Fejedelem, Leopold, a mi kedves Atyánk az Unitus Oláh Papságnak adott, nehéz bosszúságtételek prepudiciumok lettenek némellyektől, a mi parancsolatunknak megutálásával épen kedvetlenül értették.

Azért néktek mi R. Guberniumknak kegyelmesen és erőssen parancsoljuk viszontag, hogy említett hozzátok küldetett Parancsolatunknak rendi szerint és ennak expressiói szerint, az említett Püspöknek, Clérusnak és Unitus Oláh nemzetnek könyörgéseket, Gravamenyeiket a mi Szerelmes Hivünk, Gróf Hallerkeői Haller János azon Tartományban és hozzáragasztott részekben Camerarius és Királyi Gubernatorunk Presessége alatt, két Catholicus Protonotarius, a mostan vacáló

Consilliarusok helyeket betöltvén, hogy annál hamarabb elővétessenek, Punktumunként, rendesen Törvényesen examináltassanak és így ha rendesen barátságosan megegyeznének, azt a mi kegyelmes Ratificationkra: ha pedig a következő nehézségek ott el nem igazíthatnának, az a Contraversia egész Seriessével és mind a két feleknek erősségeivel és elégségesen arról való Informáltatásunkra, s kegyelmesen eligazításunkra, minden haladék nélkül, még pedig két hónap alatt ezen kegyelmes parancsolatunknak vétele után számlálván, felküldessék

Az alatt pedig, hogy azon Püspök ellen és Unitus Oláh Clerus ellen semmi ujjítás, erőszak, törvénytelenység ne legyen, hanem azon állapotban, a mellyben eddig voltak és a közelebb megholt Görög valláson való Unitusoknak idejokban voltak, maradjanak a mi kegyelmes eligazításunkig: illendőképpen Ti mi Királyi Guberniumunk őket oltalmaztatók mind másokkal, a kikkel illik oltalmaztassátok, el ne mulasztátok.

(Vége következik.)

A CSÜKÖNYÖS PARASZT.

— Irta · *Csoplac György.* —

Hárman vagyunk.

Kettő: ön és a kocsis, Sámson. A harmadiknak nincs neve, mert hóbertos ember. A kocsisnak van neve, de az sem az övé; úgy adták neki. Megemlegeti az, ki nevét ejti ki, mert szitkokkal, sőt néha pofonokkal fizet meg érte. Sámson t. i. gúnyneve, a mely sok keserű napot okoz a kocsisnak. Minél szivesebben emlegeted nevét, annál gorombábban felel vissza Sámson. Ilyen a világ, tégy jót s várj rosszat.

Különben Sámson is hóbertos ember. Tamásnak hívják Isten és a pap kegyelméből. Ha Tamásnak szólítják, nem haragszik. Csodálatos!

Nos hát? Kezdetben vala az vige s az nige vala az Ur és — pardon! Az ön Sámsonom pap ivadék volt; ifjúságában sűrűn látogatta a templomot s ritkán a koresmát, most megfordult a világ sorja, mivel, — de adjuk át neki a szót, hogy megvilágítsa a Pál fordulásnak történetét: „mivel az idő is változik s az ember annak módja s rendje szerint annyit se tud mint egy legyeecske, az tán egy meg egy az kettő és három már több!” Kell-e ennél külbmb magyarázat? Sámson, mikor még istenes ember volt, megtanulta János evangéliumának első sorát; most pedig, mióta a koresmával kenyeres pejtasságban keveredett, szerzett egy afféle templomi melodiát, a melyen énekli János evangéliumának kezdő sorát. Egész nap azt dudolgatta. Magam is hozzátörődtem már — s a versek nekem is gyökeret vertek a fejembe; akaratlanul is — skandalum — Sámson melódiájára énekeltem azokat.

Ezzel tehát megvagyunk. Egy nap el kelle tt mennem a városba.

Sámson befogott. Én a kis kapuban álltam. Az uton egy fával megrakott szekér haladt.

— Hát nem rakhattál volna föl kevesebbet?

A harmadik, mert ő volt, végig csapott a mellette álló ökrön. Még feleletre sem érdemesített.

— Hová viszed a fát? kérdeztem én.

Magától értetődik, hogy a városba. Az én kérdésem nyira ostoba volt, hogy kedveltem, Sámson is hosszasan rá nézett s egyszerre csak elkezdte énekelni: «Kezdetben vala az ige.» Bizonyára azért énekelt, hogy hahotába ne törjön ki.

Ugy kellett nekem. A harmadik felelete méltó volt kérdésekre:

— A tűznek anyjához viszem!

Ezzel a harmadik szidalmazó feleletet akart adni, hogy t. i. viszem a sárkány anyjához, vagy az ördöghöz! De megjárta:

Az ám! Hisz tudom, hogy a tűznek anyjához viszed, azért fa. Nem viszed tán a víznek anyjához!

Sámson, egyszer he-hezettel! afféle novetéssel vegyes tavaszi köhögés fogta el; de még jóformán be se fejezte a hehejét s folytatta: «és az ige vala az Ur!»

A harmadik megállt s csunyán nézett rám egy pillanatra, aztán megfordult s ment utjára. Az igazság az, hogy az én szavam a »víznek anyjáról« csak rossz szójáték akart lenni s támadt belőle egy átok. Mert a «víznek anyja» befüllést jelent a mi környékünkön s csupán átkozódásban használják a szokat. Én nem tudtam; később megmondta Sámson. Akkor aztán rájöttem, miért adta ki Sámson azt az érthetetlen he-het; s hogy ne vegyem észre, félelmében dudolgotott. A he-he szavaimnak helytelenítése volt.

— Majd meglátom, mit csinálsz a Türguluj hegyen! Ugy megrakod a két ökröt, mintha hat lenne. Nem ér egy ütet taplót az egész gondolkozásod! — szoltam én a harmadikhoz.

A harmadik kitörve megfordult:

— Azért sem fogsz látni! Tán az apádat fogom megkérni, adja ide az ökreit, hogy följussak a hegyre? . . . Fogd be már egyszer a szádat!

Sámson megengedett magának egy «hej-haj»-t, de aztán rögtön folytatta: „és az ige az Urnál vala“! Ez a „hej-haj“ fölkiáltás akart lenni, a mivel azt mondta: «de jól a szeg fejére találtál; akkora paraszt feleletet magam sem tudtam volna adni!» Az ének folytatása cselofogás volt, vagy ijede-

lem, nehogy észrevegyem, hogy ő helyesli a harmadiknak parasztságát.

Aztán . . .

Én meg Sámson csak egy óra mulva indulhatok meg. Történt velünk valami. Tulajdonképen a következő: Sámson valahányszor utra ment, ellátta magát egy kulacs pálinkával. Körültekintő ember. Most azonban nem tudta hová dugta kulacsát, mert a másik két szolga gyakran ráesett és becsapta. Valójában azonban Sámson elvesztette a kocsiláda kulcsát, a ládában pedig volt a hám. Sámson kereste a kulcsot az ágy alatt, az ágyban, a szénapadláson, a tyukketreczben, a kortben a boglyák mögött, a házban százfelé, a vödör meritőkanalában és úgy tovább. Végre megtalálta — nos? a jászolban — s csodálatos dolog: a kulcsesal együtt megtalálta a kulacsot is.

Elindultunk. Mikor elértünk a Türgului hegyhez, hát ott a harmadik, se előre, se hátra, az ut közepén. Vorte agybafoibe ökreit.

— Látod? — szóltam én a harmadikhoz.

— Nem megmondtam? — tóldta meg Sámson ugyanesak a harmadikhoz.

— Mit lássak? fordult a harmadik felém. Mit mondtál? támadt a harmadik Sámsonra.

— Hogy sok fát raktál föl.

— Hisz azt magam is veszem észre.

Sámson rám nézett, én Sámsonra, aztán mindketten a harmadikra, a harmadik pedig görbén nézett egyszerre mindketőnkre.

— Ugy-e most kérni fogsz, hogy segítsünk?

— Isten mentsen!

— Hát tán itt alszol?

— Az én dolgom! hagyj békében!

A harmadik újra elkezdte agyabugyálni ökreit. Sámson lehellet nélkül hosszasan ránézett a harmadikra.

Kellott segítenünk atyafinkon.

— Tamás, szállj le, fogd ki a lovakat s az ökrök elébe kapesold őket.

Nem akarom, hé, nem akarom! Nem hallod, hé, nem aka-

rom! szolt a harmadik s neki esett Sámsonnak, megfogva mindkét karját.

— Nyughass ember, hiszen javadat akarom, — felelt Sámson. . .

— Vigyen el az ördög jó akaratoddal együtt! — Nem akarom, hé! Azt nem akarom! — És a harmadik meglökte Sámson.

Furcsa jelenet keletkezett. Én a kocsiból néztem. Sámson szemtől-szemben a harmadikkal, orruk majd-majd hogy össze nem ért; mindketőnek feje kissé félreahajlik, testük erősen meggörbed, mintha bizony komplementet csinálnának és mindketőnek hátul a keze.

— Mi az, hé? — szolt Sámson vigyorogva, mint egy gyerek, a ki mást bosszantani akar.

— Hé, miféle hé?

— Nem akarod, mi?

— Nem bizony!

— Ágyon ütöd ökreidet, hé?

— Miféle hé? Tán a tieid?

— Részeg vagy, hé?

— Miféle, hé? Te vagy hé!

Erre a harmadik előre hozta kezét és Sámson szeme előtt hadonázott.

— Hátadon viszed el a bőrűket, hé?

— Miféle hé? Nem akarom hé, nem hallok?

— Nem akarod? Vigyen el az ördög!

— Vigyen el téged!

— Engem, hé?

Most már Sámson is előre hozta mindkét kezét s a harmadik orra előtt hadonázott velük.

Még összekaptak volna. Közbe léptem s leszoltam:

— Hadd békében, Tamás! Fogd ki a lovakat!

A harmadik dühösen felém jött.

— Nem akarom, nem hallok? támadt rám. Köpött egyszer, aztán folytatta: Pfuj, üssön a mennykő ebbe a komédiába! — Nem akarom és nem akarom, s ők mégis belém kötnék!

— Jó, nem akarod. Soh'so láttam ilyen embert. Bajba vagy s mintha bolond gombút ettől volna, nem akarod és nem akarod!

A harmadik nem válaszolt, hanem Sámsonra vetette magát, a ki az egyik lovat kifogta.

— Elvisz az ördög, hó! ha nem hagysz békében! Nem érted, hogy nem akarom! s nyakánál fogva szoritja a föld felé Sámson, a ki meghajolva áll. Sámson fölegyenesedett, vonogatta vállát s rám nézett. A harmadik megfogta az istrángot s beakarta fogni a lovat.

— Hallgass ide, hó! — szóltam ón leugorva a kocsiról, s kezembe vettem az istrángot. — A te kocsid ez? A te lovaid ezek, eredj innen s hadd a kocsist, hogy kifogjon. Mi a fenét! talán nincs jogom hogy kifogjam lovaimat a saját kocsimból? Fogd ki Tamás, s legeltesd a lovakat az utszélón!

— Legeljenek mig föl nem fordulnak, csak engem hadjatok békében! válaszolt ő huzogálva mindegyre az istrángot.

— Hadd el az istrángot! Eregy a maga szekéréhez; mit keresel az én kocsimnál?

Végre elment. Tamás kifogta a lovakat s legeltette őket az utszélén. A harmadik dühösen verte őket. Megálgtam és néztem. Egy kis idő mulva az egyik ökrőfájdalmában elkezdett bőgni. Most már nem uralkodhattam tovább magamon.

— Megbolondultál? Tamás, hozd elő a lovakat s fogd be őket az ökrök elébe!

A harmadik felém fordult megállva, mint egy szobor. Sámson előhozta a lovakat, oda kapcsolta őket. A harmadik még mindig mozdulatlanul nézett rám. Azt hittem észretért. egyszerre csak a lovakhoz ugrott, kifogta és szabadjára eresztette őket. Elkezdtem novetni, nem a paraszt nyakasságán, de önmagamon. Ez az ember tisztára kötözni való! Keresztül villant az agyamon, hogy jó lesz fölszólítanom Sámson, tartsa a parasztot karjai között, én meg fogjam az ökrök elé a lovakat s emeljem ki a szekeret a csávából. Először azonban szép szóval kezdtem meg:

— Inditsuk meg a szekeret mit veszteglünk tovább!

— Hát ki az isten csodája akadályoz benneteket! Menjetez isten hírével s forduljátok föl.

— Már miért menjünk el, s téged hagyjunk itt? Megverne az isten minket.

S több effélét. Ő azonban nem és nem s újra nem. Sámson majd megveszett dühében.

— Vigyen el az ördög, ha mindjárt guzsba nem kötelek, — szoltam én, — s meglátom mit csinálsz majd! Az egész világ igazat fog adni nekem. Tamás, hozz egy kötelet.

Tamás csak azt várta. Fura dolog volt. Guzsba kötni valakit azért, hogy jót tégy vele! De mit csinálhattunk volna egyebet?

— Ugyan siess már, *Sámson* s kösd a mellére kezeit. . .

Sámson! . . . Kimondtam a *Sámson* szót. A kocsisom nagyon alázatos volt, gyerekkorom óta ismertem, mint kocsisunkat; tisztelt engem. Én is becsültem őt. Azt hitte, hogy helyre embernek nézem. Azért egy zokszavam jobban elkomorította, mintha az egész falu gyalázta volna.

Óvakodtam is *Sámsonnak* hívni, nehogy megharagítsam. Csak egyszer egy télen említettem gúnynevén, — szánom ülttem éppen. Ő gyorsan felém fordult, kissé mozgatta szemöldökét s hallgatott. De a legelső fordulónál már a hóban hemperegtem. Fölfordította velem a szánkót. Nem ütöttem meg magam, de a hó bement ingem gallérán egész a keblemig. Ő káromkodott, szidta a lovakat s az utat, míg én leráztam magamról a havat; tettettem magam, hogy elhiszem neki s hogy nem értem igaz okát fölfordulásomnak.

Most másodszer *Sámsonnak* neveztem!

Egy pillanat alatt leeresztette kezeit a paraszt melléről, eldobta a kötelet s a lovakhoz ment.

— Mi az Tamás?

— Mi legyen? Bolond vagyok én, hogy az emberekre vessem magam s megkötözzem őket?

— Így vagyunk?

— Így hát! igaza van ennek az embernek: ki az isten haragja látta még, hogy megkötöz valakit, kihez semmi köződ?

No, most megjártam! A paraszt, . . . csodálatos dolog; a helyett, hogy tovább káromkodna, s belém kötne, hallgatott, ide-oda forgolódott a földre szegezve szemét, mintha ke-

resne valamit s néha-néha kiköpött. Olyan volt, mint a rézszeg. Sámson leült az árok partjára, lábait belelógatta, arczal pedig az ordó felé fordult. Ő is hallgatott.

Nem tudtam mitévő legyek. Fölszálltam a kocsiba s rányújtottam egy szivarra. A míg a szivart szívtam, hallgattunk mind a hárman. Bizony bóna órában indultunk el hazulról! Elindulljak, s a parasztot az utban hagyjam? Kibókítem Sámson? meggyőzzem a parasztot, hogy szüksége van segítségemre? Magam sem tudom! Végre kivettem zsebemből egy könyvet, elhelyezkedtem az ülésen s elkezdtem olvasni. Elhatároztam, hogy nem én kezdem meg a társalgást, ha estig is ott vesztogleg. Csak vége lesz ennek a kómédiának. Az idő haladt.

Nyugtalankodni kezdtem. Talán Sámsonnak mégis igaza lehet? Miért kell nekünk erőszakkal azon segitenünk, a ki nem akarja? Ki fognak kaczagni az emberek! Azzal a szándékkal koltam föl az ülésről, hogy ráparancsoljak Sámsonra, fogjon be s induljunk. De mikor a szekérre tekintettem, úgy tetszett, mégis igazam van. Nem, így lehetetlen elindulnom ha börtönbe is vetnek, segitenem kell ezen az emberen; meg kell őt kötöznöm. Ezzel a gondolattal ugortam le a kocsiról. Igen ám, de Sámson nem akarja! Magam mit tehetek?

Ujra fölhágtam a kocsiba. Micsoda oka lehet ennek a parasztnak, hogy nem fogadja el segedolmemet? Bolond, büszke. Mi az ördögöt vár? Odatámaszkodott egy ökörhöz s a földre bámult. Azt reméli bizonyosan, hogy vagy alulról vagy felülről jöhet valaki, a ki kiségitse. Miért nem szorult az én segítségemre? Meg akartam kérdezni, mi baja van velem? Mit tottem neki?

Dühbe jöttem. Mindegy! Mellénél ragadom, s úgy oda vágom, hogy kirázom a lelkét. A gazember! Föltart utamban! Mindegy! Mégis földhöz vágom egyszer s aztán itt hagyom ökreivel együtt. No várj csak!

— Mit tartóztatsz, hé, s nem engedsz még elindulni?

A harmadik hosszasan rám néz s elkezd nevetni.

— De fránya természetod van urfi! Talán azt várod, tórdon könyörögjem, hogy ökreim elé fogd lovaiddat?

Tessék! A pernahajder, most szemrehányásokat teszel és hogy nevetett, oh hogy nevetett!

— Takarodj, még bünt követek el. Hát nem mondtam, hogy odaadom a lovakat?

— Mondtad; ugy teszel, mint a szász. Ne mond, add ide őket. De lelketlen vagy, itt hagysz az uton, mint egy kutyát. Ha zsidó volnék, akkor se kellene elpusztulnom hagynod az utban! Attól félsz, hogy lovaidd kiadják párájukat, míg a tőre érek? Istenem, micsoda lelketlenség!

— Vitt volna el az ördög három napos korodba! — szoltam én megragadva őt ingénél, — hát nem akartam odaadni? — és oda ütöttem fejét a szekérlajtörjéhez. — Most rám támadsz, haszontalan? — és jobbra vágtam a sáncz felé a hol Sámson ült. — A paraszt belevágódott Sámson hátába. Magam is elsodálkoztam ez eltoláson, mert máskor nem volt annyi erőm.

A paraszt, a mint mondtam, belevágódott Sámson hátába, a ki felénk se fordult, hogy lássa veszekedésünket. Egyik a másikra bukott garmadában egyenesen a sánczba.

— Hogy fordulnál föl névnapodon! tört ki Sámson, de ugyanabban a pillanatban már a kezével is dolgozott. Olyan nyakleveseket osztogatott a parasztnak, mintha darabszámra fizették volna azokat.

— Mit ütsz, hé! Az urfi taszított meg!

Sámson szörnyű szükségét érezte, hogy üssön. Kifujta magát, de elhibázta a czimet; reám volt dühös.

— Megörültél, Tamás? — szoltam neki.

Tamás folytatta a pofonokat. A paraszt talán félelemből — mi ketten voltunk! — talán tréfára vette a dolgot, kitá-púszkodott az árokból, s lerázta magáról a port. Egészen megvoltam zavarodva. Ott álltam dermedten a sáncz partján.

— Indulunk, vagy nem indulunk? kérdezte a paraszt a lehetőség legbarátságosabb és legvigabb hangon a világon.

— Indulunk hát! Jó hogy már eszedre tértél! mondja Sámson ugyanazon barátságos és vig hangon.

Elkezdtem nevetni; szivemből kacagtam. Ilyen ritka emberok! Egészen megváltoztak. Mi több, Sámson előszedte kulacsát, huzott egyet belőle s megkinálta a parasztot is.

Az ökrök elő fogtuk a lovakat. Jó kedvűek voltunk valamennyien; ők ketten kivált a kulacsból; én a bókés mege-

gyezéstől. Kettősben dudoltuk Sámsonnal: „Az ige vala az Urnál, s az Ur vala az ige“! A szekér megindult.

— Ugyan bátyám, hadd már abba! Ne csapkodj egyre rajtunk, — szóltam a paraszthoz, a ki folyton ostorozta a lovakat.

— Az ám! Talán püspökök ezek a lovak?

Az ostoresapás csak nem szünetelt. Egy kis idő múlva csak nem tarthattam vissza magamat.

— Hiszen huznak becsületesen. Mit vered szakadatlanul őket?

A paraszt megállt, mintha nem értette volna.

-- Miért ne üssem?

— Mert nem szeretem!

— Ez egy!

— Ugy van! A másik: az én lovaim! A harmadik: ha még végig vágod őket, ostorostul a sánczba doblak!

A paraszt annak jelölül, hogy megértette a mondottakat, egymásután amugy isten igazában végig mért az ostorral a lovak hátán.

Ne légy bolond, hó! — kiáltottam dühösen. — Ne verd tovább őket, hallod-e? — A lovak tényleg huztak tisztósségesen, szükségtelen volt az ostor.

A paraszt most az ökrökön folytatta.

— Ne üsd bátyám az ökröket! Ne verd a lovakat! Ne bántsd, hallod-e?

— Az én ökreim!

— Lehetnek!

A paraszt megint megállt.

— Az ökreimet ne üssöm, a lovaiddat ne bántsam! Hát kit verjek meg?

— Verd meg az anyósodat, — felelt tréfálkozva Sámson.

— Verd a fejedet a falhoz, — tovém hozzá én.

— Majd a lovakat és ökröket! Tán csak nem hallgatok bolondokra?

És pif-paf az ökrökre s a lovakra.

Sámson, a ki nagyon rátartós volt lovaira, soha nem ütötte őket, hallgatott eddig, — megmagyarázhatlan marad előttem — de egyszerre csak kitört belőle a méreg. Kicsavarta dühösen az ostort a paraszt kezéből s a szekér mögé dobta.

— Mi volt ez?

— Az volt, hogy térj magadhoz. Vigyázz ember, mert még ma ökreidet lábukkal az égnek meredve látod!

A paraszt fölvette ostorát. Hajtotta az állatokat, mi pedig a lőjesnél taszitottuk a szekeret. A hegy meredek volt, de nem magas. Ott hagytam örizetlenül a kocsit, mert a hegytetőről mindegyre jól láttam. Haladtunk még néhány lépést előre. A paraszt csak megint méregeti a lovak hátát. Most Sámson rávetette magát a parasztra, derékon ragadta, fölemelte, hogy lábaival a levegőt rugdosta, megforgatta s arczával a föld felé teperte. Sámson legény volt a talpán, mert hiszen nagy ereje miatt kapta nevét.

— Ugy, Tamás! Tartsd csak mig a csucsrajutok a szekérral.

— Fölhajtottam a szekeret s az ut egyik szélén hagytam; kifogtam gyorsan a lovakat. felültem az egyikre s visszatértem a völgybe a kocsizhoz. Sámson küzködött a paraszttal, a ki még mindig abban a helyben volt arczozal a föld felé hátán meg Sámson.

— Csak tarsd még Tamás, mig visszajövök a kocsival.

Siettem a kocsizhoz, befogtam s jöttem előre. Mikor oda érek, Sámson elereszti a parasztot, még két oldalalökést adván neki utavalóra, s a haladás kocsira fölhágott hozzám a bakra. Nyomban kövek röpültek felénk, az egyik éppen a kocsimba hullt.

A paraszt futott utánunk, egyre bombázva ránk. Tudtuk, hogy így lesz; jó volt hogy Sámson csak az utolsó perczében hagyta szabadjára a parasztot, különben el nem haladtunk volna kocsinkkal mellette vagy a nyomába, mert betörte volna fejünket kövekkel.

Mikor a hegy tulsó oldalán voltunk, messze a parasztól, Sámson néhány talpra esett szóval meggyőzött, hogy nagy szükségét érzi egy hatalmas nyelésnek a kulaacból ennyi veszedelmes kaland után. Mintha magam is ugyanazt éreztem volna s bizony én is nyeltem a kulaacból. Annyira izgatott voltam, hogy szivarkát akarván sodorni, háromszor leszórtam a dohányt a papirosból.

— Nos, mit szólsz Tamás, — kérdeztem később.

— Hm! Jót tettünk vele!

Hallott már valaki ilyet? Oda adjuk lovainkat, adunk pálinkát s ő, a gazember ő . . .

— Ő a gazember, olyan vorést kapott, hogy elég lesz egy hétre neki!

Fordította: Dr. Alexics György.